

Det civile beredskab, som en del af totalforsvaret under Den kolde krig

Tilbage til [forsiden](#).

Dette er en forkortet udgave af kapitel 4 i bogen "Danmarks dybeste hemmelighed", 2. udgave.

Indhold

1. Totalforsvarets fire elementer	1
2. Det civile forsvar	1
3. Det civile beredskab	2
4. Det civile beredskab og det civile forsvar i samme organisation	2

1. Totalforsvarets fire elementer

Forsvaret af Danmark ses ikke alene som en militær opgave, men i en større national sammenhæng – som et totalforsvar eller et totalberedskab – hvori alle resurser udnyttes til at opretholde et velorganiseret og funktionsdueligt samfund til beskyttelse af civilbefolkningen og forsvaret af landet.

Totalforsvaret er imidlertid ikke en organisation i traditionel forstand, men mere nogle samarbejdsrelationer.

Den væsentligste sondring inden for totalforsvaret er mellem den *militære* og den *civile* sektors beredskab.

Den civile sektor må suppleres med en overordnet inddeling mellem *civilforsvaret* (efter 1993 kaldet redningsberedskabet, men da denne bog primært har fokus på tiden under Den kolde krig bruges civilforsvaret som navn) og det *civile beredskab*, idet der sondres mellem disse to områder.

Forsvaret, civilforsvaret, politiet og det civile beredskab udgør elementerne i totalforsvaret.

Det civile beredskabs opgaver ligger meget tæt ved civilforsvarets. Det civile beredskab er på mange måder at betragte som fortsættelsen af civilforsvaret:

- Civilforsvarets indsats er den umiddelbare reddende og afbødende.
- Det civile beredskabs indsats er at sikre samfundets fortsatte funktion og den enkeltes velfærd efter at den umiddelbare reddende og afbødende indsats er afsluttet. Det civile beredskab dækker nemlig over offentlige myndigheders planlægningsansvar og -arbejde med henblik på løsning af opgaver under krise eller krig. Herved adskiller det civile beredskab sig også væsentligt fra forsvaret, politiet og civilforsvaret, som er egentlige organisationer.

2. Det civile forsvar

Spørgsmålet om befolkningens beskyttelse i tilfælde af krig blev taget op i 1933, hvor indenrigsministeren nedsatte en Gaskommission, der i 1935 afgav betænkning på grundlag af hvilken de første luftværnslove¹ blev gennemført.

Tiltagene blev kaldt luftværn og deltes i flere civilbeskyttelsestjenestegrene - forkortet CB: CB-Brand, CB-Sanitet, CB-Teknisk Tjeneste og CB-Gastjeneste. Disse grupper skulle kunne indsættes med værnepligtige og frivilligt mandskab på et skadested efter et angreb. Den statslige myndighed for CB var Statens Civile Luftværn, som blev oprettet 1. marts 1938.

Efter 2. verdenskrig blev det civile luftværns beredskab væsentlig indskrænket, men CB-beredskaberne blev dog videreført i både kommunalt og statsligt regi.

Under krigen oplevede man massive luftbombardementer også af civile – og de nye atomvåben kunne nu med ét udslutte en hel by. Det stod derfor klart, at den umiddelbare trussel nu var blevet en anden. I marts 1946 blev der derfor nedsat et udvalg med den opgave at fremkomme med forslag til en fremtidig organisation af det civile værn.

Udvalget afgav betænkning i maj 1948 og det mundede ud i et forslag til lov. Med denne lov blev civilbeskyttelsen til et civilforsvar - forkortet CF. Dette skete med oprettelsen af Civilforsvarsstyrelsen pr. 1. april 1949ⁱⁱ.

3. Det civile beredskab

Foranlediget af, at NATO rådet oprettede en ny overkomite for civilt beredskab – samt udviklingen i Den kolde krig, der med Suezkrisen og Sovjetunionens invasion af Ungarn, gik fra slemt til værre – nedsatte statsminister H.C. Hansen i 1956 et særligt "regeringsudvalg for civilt beredskab" med den opgave at sikre, at arbejdet inden for den civile beredskabsplanlægning blev fremmet og koordineret.

Til udvalget blev knyttet et sekretariat for civilt beredskab.

11. marts 1959 fremlagde statsministeren i Folketinget dét, der senere på året blev "lov om det civile beredskab", med disse ord: *"Vi må gøre os det klart, at når vi taler om et lands beredskab, må vi tænke ikke alene på den militære sektor, men også på den civile, og denne sidste vil omfatte ikke alene det, vi i daglig tale forstår ved civilforsvaret, men hele den administrative, økonomiske og psykologiske side af beredskabet... Det administrative beredskab omfatter den planlægning og de foranstaltninger, der er nødvendige for at sikre opretholdelsen af regeringens funktion og af civiladministrationens funktion i alle led, regeringens forhold til folketinget o.s.v., medens den økonomiske side af beredskabet omfatter alle led af samfundshusholdningen: levnedsmidler, brændsel, transport, produktion, arbejdskraft, kommunikationer o.s.v."*.

Planlægningen af det civile beredskab skulle ifølge loven baseres på princippet om, at den myndighed, der varetager en funktion i fredstid, også skulle varetage den under krise eller krig. Hver myndighed blev således ansvarlig for eget område (sektoransvarsprincippet) og skulle i fredstid planlægge for videreførelse af funktionerne under krise eller krig.

Ifølge loven blev der nedsat et folketingsudvalg, som skulle følge det civile beredskabs foranstaltningerⁱⁱⁱ.

I 1962 blev sekretariat for civilt beredskab overført fra Statsministeriet til Indenrigsministeriet.

4. Det civile beredskab og det civile forsvar i samme organisation

I 1974 blev hovedparten af opgaverne delegeret fra Indenrigsministeriet til Civilforsvarsstyrelsen, som i forvejen også administrerede det civile forsvar.

Den overordnede lovgivning om det civile beredskab findes nu i beredskabsloven, der trådte i kraft den 1. januar 1993.

Ud over lov om det civile beredskab erstattede den nye beredskabslov samtidig brandloven og civilforsvarsloven. Både det civile forsvars *styring* samt det civile beredskabs *koordinering* er derfor nu under samme lov – og samme styrelse; den nuværende Beredskabsstyrelsen.

Som led i den politiske aftale om Redningsberedskabet efter 2002 blev det besluttet, at der skulle gennemføres en national sårbarhedsudredning. Det overordnede formål med denne redegørelse var at kortlægge samfundets sårbarhed og give en vurdering af den civile sektors beredskab i forhold dertil.

Blandt andet terrorangrebene 11. september 2001 havde ændret betingelserne for beskyttelsen af det danske samfund grundlæggende, og med det nye trusselsbillede stod det derfor klart, at sondringen mellem militære og civile trusler ikke længere var relevante.

I 2004 blev det derfor besluttet, at ressortoverføre Beredskabsstyrelsen (det statslige redningsberedskab) inklusiv de statslige regionale beredskabscentre (Beredskabskorpset) fra Indenrigs- og sundhedsministeriet til Forsvarsministeriet, som i dag derved har ansvaret for tre ud af de fire oprindelige elementer af totalforsvaret.

Læs om det civile beredskabs overordnede organisering [her](#).

Poul Holt Pedersen og Karsten Pedersen forfatterne@reganvest.dk. Se "Danmarks dybeste hemmelighed. REGAN VEST – regeringens og kongehusets atombunker" Billesø & Baltzer 2012, www.reganvest.dk og www.facebook.com/reganvest

i Lov nr. 161 af 11. maj 1935 og lov nr. 180 af 29. april 1938.

ⁱⁱ Ovenstående er udarbejdet med hjælp fra Tommy Cassøe.

ⁱⁱⁱ Folketingsudvalget blev nedlagt igen i 1993 med beredskabslovens vedtagelse i 1992.